

Anticena Skřipec 2014

Kritika českých překladů čtyř her Rafaela Spregelburda

(Jarmila Jandová)

V dramatické tvorbě Rafaela Spregelburda zaujímá stěžejní postavení cyklus sedmi her *Heptalogia de Hieronymus Bosch*. Je to jakási moderní verze Boschových *Sedmi smrtelných hříchů*, sedm her, podle slov autora každá na téma jednoho smrtelného hříchu, kde však oněch sedm hříchů přechází do jiných morálních rovin a je to spíš sedm způsobů deviace. Názvy jednotlivých her jsou *La inapetencia*, *La extravagancia*, *La modestia*, *La estupidez*, *El pánico*, *La paranoia* a *La terquedad*.

Ačkoli mezi těmito sedmi hrami existují jemné a spletité vztahy, např. pokud jde o vývoj dramatické techniky autorovy během asi sedmileté tvorby cyklu, nikdy nebyly uvedeny souhrnně, jako cyklus (což byl původní záměr Spregelburdův), nýbrž naopak vždy jednotlivě a podle jakéhokoli výběru. Ale to není vše. Pokud vím, *Heptalogia* nebyla dokonce ani vydána v originálu souhrnně, nýbrž též jednotlivě nebo po různých skupinách. Proto také navrhuji posoudit jednotlivě ty z nich, které byly zahrnuty v českém překladu Martiny Černé do dvojjazyčného vydání česko-slovenského *Heptalogie Hieronyma Bosche / Heptalógia Hieronyma Boscha* (Praha: Transteatral, 2009). Jsou to hry *La inapetencia* (*Nechutenství*), *La modestia* (*Skromnost*), *La estupidez* (*Hloupost*) a *El pánico* (*Panika*). Zbývajících třemi hrami, které přeložila do slovenštiny Katarína Zubácka, se samozřejmě nezabývám, neb nejde o komparaci českého a slovenského překladu.

Nevím, zda české vydání je vůbec první souhrnné vydání celého cyklu, ale i kdyby nebylo, je to významný ediční počin. O to víc politováníhodné je to, že kvalita českých textů neodpovídá závažnosti takového úkolu. Jsou to překlady nekompetentní, až neodpovědné, které mohou navíc vážně poškodit scénické provedení her.

V rovině lexikální nacházíme časté mechanické ekvivalenty, prozrazující styl překladu „slovo od slova“ bez hledání funkčního ekvivalentu; neschopnost rozeznat, kdy gramatickému prostředku výchozího jazyka odpovídá lexikální prostředek cílového jazyka nebo naopak; neznalost různých významů heslových slov v běžných slovnících; neznalost významů ustálených rčení, lexikalizovaných slovních spojení či idiomů; mylné významové spoje navozené jazykem originálu; lexikální ochuzení způsobené tím, že je použito slova obecnějšího než v originálu, jakož i nedostatečným využitím synonym. Po stránce morfologické se překladatelka občas nevyzná ve slovesných tvarech. V rovině syntaktické vidíme někdy nepochopení syntaktických vztahů. Pokud jde o stylizaci, Černá občas přibarvuje text vulgarismy a kolokvialismy tam, kde v originálu tomu nic neodpovídá; nebo naopak bezdůvodně neutralizuje hovorové, vulgární či agresivní výrazy originálu. Některé faktické omyly se snad dají vysvětlit jen nedostatečným všeobecným rozhledem překladatelky. A konečně mnohé chyby lze vysvětlit jen hrubou nepozorností při četbě originálu, ledabylostí nebo nepochopením dramatické situace.

Nejhorší na věci je však to, že bez znalosti originálu čtenář či divák, zkrátka vnímatel, nemá často možnost poznat, že překlad je chybný. Může celkem bez přemýšlení přijmout repliku „Neřeší všechno silou jako ty“, netuše, že v originálu stojí „Nemá zápis v trestním rejstříku u policie, jako ty“, nebo „Nevědou proti němu spis, jako proti tobě“ (viz níže přehled hlavních chyb s citacemi v obou řečech a s odkazy na stránky textu). „Metronom“ zní v daném

kontextu celkem logicky, ale je to „hudební narážka“. Vnímatele sotva napadne, že světová strana „východ“ má být správně vždy „západ“, nebo že „na hliněných lžících“ [sic] je „na bahnitých dnech“ [moří]. Nemůže tušit, že kladná věta je v originálu záporná, i když smysl v češtině je trochu mlhavý. Je možná ochoten představit si jakýsi „zapalovač, který mluví“, zejména když herci v Komorní činohře se velice snaží dodat tomu záhadnému předmětu jakous takous věrohodnost; jenže ve španělském originále žádný „mluvící“ zapalovač není. „Osamělé kopce mladosti“ mu budou znít básnivě melancholicky, jsou to však „prosluněné (sluncem zalité) kopce mládí“. Možná bude vnímatele stát trochu námahy pochopit, proč se Maggie cítí v časové tísní, jelikož musí „odevzdat svůj podíl na bytě“, ale bylo by mu to jasné, kdyby věděl, že musí odevzdat „seminární práci (‘seminárku’)“. Vnímatel snad přičte nevědomosti autora (Sprengelburda) výroky jako že bůh Seth dal Řekům *cyrilici*, nebo že lidé hledali klíč [metaforicky řečeno] „v hudebních pauzách“, když je tu zjevně narážka na pýthagorejce, čili „v hudebních intervalech“. Bude s trochou podivu ochoten uvěřit, že ke znaleckému posudku svržení nákladu jedné lodi je třeba přiložit „kopii těch tří článků, kde jsou komentáře k Zákonu o gravitaci“, ale bude mu hned jasné, proč dramatická osoba říká, že je třeba „přiložit kopii těch tří článků Zákona o plavbě, které jsem ti komentoval“. Možná přijme jako zkoušku své představivosti tento blouznivý výrok policajta Wilcoxe zaznívající zpoza scény: „Vylízal jsem misky pro zvířata, hledal jsem něco k snědku mezi tolika nohama a miskama ...“; ale bude ušetřen námahy, doví-li se, že Wilcox prostě popisuje, jak jedl s kamarády langusty: „Vysával jsem krunýř toho živočicha, hledal jsem, co by se dalo jíst mezi tolika nožkami a krunýři ...“.

Vnímatel může ještě uvěřit, že „člověka přestane brzo bavit“, když se mu Korejci v krámě vyhýbají pohledem, i když v originále nic takového není, nýbrž že Korejci se vyhýbají pohledu, „i když člověku vracejí nazpět“. Ale i nejvstřícnější vnímatel začne pochybovat, zda autor opravdu v originále napsal „nečíslované bankovky“ – žádná bankovka nemůže být nečíslovaná, aniž by byla na první pohled falešná. A znejistí, když repliky mezi sebou zjevně nedávají smysl, až ho to nakonec vskutku přestane bavit. Čtenáře znalého originálu pak četba těchto překladů přestane bavit už po několika stránkách a nadále se textem prokousává jen se sebezapřením.

Dále uvádím přehled nejnápadnějších chyb podle jejich druhu. Mnoho dalších jsem vyznačila v českém textu, který příkládám spolu s kopiemi španělských originálů. Pro některé chyby nenacházím vysvětlení. (Nezkontrolovala jsem úplně vše, byl to příliš vyčerpávající úkol.)

Hlavní chyby v překladu čtyř her Rafaela Spregelburda

Bibliografické údaje:

- Rafael Spregelburd, *La inapetencia*, in Rafael Spregelburd, *Heptalogía de Hieronymus Bosch* (Buenos Aires: Ed. Adriana Hidalgo, 2000), s. 3-24.
 ---. *La modestia*, in Rafael Spregelburd, *Heptalogía de Hieronymus Bosch I, II, III* (Buenos Aires: Atuel, 2009), s. 79-180.
 ---. *La estupidez, El pánico*, in Rafael Spregelburd, *Heptalogía de Hieronymus Bosch* (Buenos Aires: Atuel, 2004), s. 17-171 a 175-261.
 ---. *Nechutenství, Skromnost, Hloupost, Panika*, trans. M. Černá, in Rafael Spregelburd, *Heptalogie Hieronyma Bosche / Heptalogía Hieronyma Boscha* (Praha: Transteatral 2010), s. 13-27, 41-87, 89-183, 185-241.

Použité zkratky:

E – *La estupidez*; In – *La inapetencia*; H – *Hloupost*; Mo – *La modestia*; Ne – *Nechutenství*; Pa – *Panika*; Pá – *El pánico*; S – *Skromnost*

Celkově:

Stylistické vady

Obecně lze říci, že Černá nerozlišuje vždy vhodně řeč postav. Ty mluví hlavně hovorovou češtinou (pražštinou), což někdy může odpovídat originálu a postavě, ale často ne. Např. v ústech vědce Finnegan v *Hlouposti* repliky typu „Jaký lidi?“ zní nepatříčně. Dále to Černá často silně přehání s hovorovostí a slangem tam, kde výraz v originálu je neutrální; naopak zase neutralizuje větami až šroubovanými projevy, které jsou v originálu opravdu hovorové nebo vulgární (viz níže).

Jména postav

Zacházení se jmény postav je nesoustavné. Např. ve *Skromnosti* všechna jména jsou ponechána v originální podobě, ale jméno Arturo je převedeno do cizojazyčné (anglické nebo jiné) podoby Arthur. Když už, proč ne tedy česky Artur? Terzov je někdy Terezov (ačkoli i v originále). Nebo se lze ptát podle jakého klíče jsou počestěna některá křestní jména v *Panice*.

xxxxxx

Dále uvádím přehled nejnápadnějších chyb. Cituji vždy originální text a odkaz (zkratkou titulu a číslem strany), pod ním odsazeně překlad Černé s odkazem, a pod tímto ještě víc odsazeně uvádím správný nebo možný překlad. Chyby a jejich opravy vyznačuji kurzívou. Někdy přidávám komentář.

STYLISTICKÉ VADY

Nevhodné kolokvialismy nebo naopak nevhodně neutrální výrazy

JOHN: Se quiere comer algo, no sé, unos restos de un cenicero (E 51)

——. Něco tady jí, já nevím, nějaký *bordel* z popelníku (H 9)

——. Chce něco sníst, já nevím, nějaké *zbytky* [asi *nedopalky*] z popelníku.

RALPH: Pero ahí está la gracia (E 49)

——. To je ale *sranda*. (H 108)

——. *V tom je ale ten vtip* (nebo: *trik*).

Vysvětlení: ve změně strategie karetní hry v kasinu každý večer je ten vtip (la gracia) nebo trik, jak vyhrát. Nejenže překladatelka nerozumí významu slova, ale ještě k tomu použije naprosto nevhodný vulgarismus.

ROSA: [...] yo los admiro mucho (Pá 252)

——. [...] já vás *děsně žeru* (Pa 235)

——. [...] já vás *moc obdivuju*.

Rosa sice možná myslí ironicky, že obdivuje policii, ale nevyjadřuje to tak poklesle hovorově, nýbrž naopak spisovně. Ironie je asi právě ve spisovnosti.

LEANDRA: A veces deseo que se muera de una vez [...] Y nunca le deseé la muerte a nadie. (Mo 144)

——. Někdy si *strašně přeju*, aby už konečně *zdechnul*. [...] A já jsem nikdy nikomu nepřála *nic špatného*. (S 70)

——. Někdy si *přeju*, aby už *umřel*. [...] A já jsem nikdy nikomu nepřála *smrt*.

Kontext nedovoluje tak hrubě interpretovat projev Leandry. Herečka Komorní činohry v roli Leandry se snažila, aby tento „silný“ projev vyzněl přirozeně po předchozím vyznání lásky k Terzovovi. Ale taky nelze repliku oslabit: Proč „nic špatného“, když autor říká výslovně „smrt“?

GUIDO: [...] me da lo mismo ir con vos o con cualquier hembra. (Pá 233)

KVÍDO: [...] *je mi ukradený*, jestli půjdu s tebou nebo s jinou *samicí*. (Pa 222)

——. [...] *je mi jedno*, jestli půjdu s tebou nebo s jinou *ženskou*.

Jinoch Kvído se nevyjadřuje tak drsně. „Hembra“ je „samice“ když se mluví o zvířatech, ale „žena“, „osoba ženského pohlaví“, „dívka“, „děvče“, když je řeč o lidech (z lat. *femina*). Je to neutrální výraz i v lékařské španělštině. Hovorově pak „ženská“ (nebo „baba“), ale nikdy ne despektivně ve významu zvířecím. Viz např. *Velký španělsko-český slovník* Dubského.

WILCOX: Me estoy meando. (E 25)

——. *Potřebuju nutně močit*. (H 92)

——. *Já se počurám*.

Toto je opačný případ, tedy nevhodná neutralizace hovorového výrazu v originále. Policajt Wilcox je Zielinského parťák a milenec, a řekne mu „potřebuju močit“?! Navíc „mear“ je opravdu doslova a do písmene „čurat“, močit je „orinar“. Podobně další příklad (kde je i jiná chyba):

ARTURO: [...] Y no te hagas la boluda, no te estoy hablando de los coreanos... (Mo 173)

——. *Nedělej, že nic nechápeš*, já s tebou nemluví *korejsky*... (84)

——. *A nedělej blbou*, nemluví s tebou *o Korejcích*...

Často se tyto vpády formální češtiny mísí s módním „anglonátěrem“, kalky („mít problém“), „otomováním“ (což je též okopírováno z angličtiny), různými vyjadřovacími manýrami, patvary jako „potencionální“ (H 93, Pa 217) apod. Na příklad:

MARIDO: No. Dije que estaba bien. (In 6)

MANŽEL: Ne. Řekl jsem, že s tím nemám problém. (Ne 16)

——. Ne. Řekl jsem, že je to v pořádku.

JESSICA: No es que yo no confie. (Pá 213)

——. Tohle není o důvěře. (Pa 209)

——. Ne že bych nedůvěřovala.

ARTURO: Aquello era otra cosa. (Mo 143)

ARTHUR: Bylo to tehdy o něčem jiném. (S 70)

——. Tehdy to bylo všechno jinak.

VOZ DE ROSA (OFF): [...] que mucho no me importa la limpieza. (Pá 184)

HLAS RÓZY ZPOZA SCÉNY: [...] čistota není zrovna moje parketa. (Pa 189)

——. [...] mně na čistotě moc nesejde.

FINNEGAN: Hagamos esto lo más rápido posible. (E 62)

——. Pojďme to udělat co nejrychleji, ať to máme za sebou. (H 116)

——. Udělejme to co nejrychleji.

Nemohl chybět tento příklad dnešní jazykové patologie v češtině, kdy se ztrácí imperativ první osoby plurálu a je nahrazován opisným tvarem s falešným pomocným slovesem „jít“, zjevně, i když nepochopitelně, pod vlivem angličtiny (let us ...) (např. V. Moravec: „Pojďme se uklidnit“ atd. atd.).

Významové ochuzení: užití obecnějšího pojmenování místo konkrétnějšího

SMEDEROVO: Está todo garabateado, pero es legible. (Mo 179)

——. Je dost zničené, ale čitelné. (S 87)

——. Je celé počmárané, ale čitelné.

Smederovo ukazuje svoje povolení k pobytu, na které Terzov načmáral svá poslední slova, verše.

REGINA: Un día voy y me dicen que no pasó la noche [...] (Pá 219)

——. Jednoho krásného dne přijdu a oni mi řekli, že se to stalo v noci [...] (Pa 213)

——. Jednou tam jdu a oni mi řeknou, že se nedožil rána [...]

Překladatelka nezná význam výrazu „no pasar la noche“, „nedožít se rána“, tak se „chytne“ slov „noche“ a „pasar“, toto ovšem ve významu „přihodit se, stát se“, který v daném kontextu neplatí (tady je „pasar“ ve významu „přejít, projít, strávit, přečkat“ apod.).

NEVHODNÁ NEBO NAOPAK CHYBĚJÍCÍ SUBSTITUCE ČI AKTUALIZACE

MARÍA FERNANDA: ... al lado de los coreanos hay una ... (Mo 92)

——. vedle Vietnamců je tam taková ... (S 45)

——. ... vedle Korejců je tam taková ...

Tady Černá aktualizuje, což by mohlo být vhodné, neb u nás nejsou běžně korejské obchody, ale vietnamské. Jenže Korejci pak budou jedno velké téma, Ángeles pořád o nich bude mluvit. Nahradit je na začátku Vietnamci nemá smysl.

ANJA: El inquilino. preguntó si no se alquilaba una recámara en la casa. [...] Una recámara, dijo. ¡Cuánto hacía que no escuchaba esa palabra! (Mo 96)

——. Ten podnájemník. Ptal se, jestli by u nás nemohl *zůstat na byt*. [...] Že by chtěl *na byt*, říkal. Tenhle výraz jsem neslyšela jak dlouho! (S 46)

——. Ten podnájemník. Ptal se, jestli nepronajímáme v domě *světnici*. [...] *Světnici*, řekl. Tenhle výraz jsem neslyšela jak dlouho!

Nedostatek překladatelské představivosti. „Recámara“ je trochu archaický nebo dialektální výraz pro „pokoj“, je třeba hledat český ekvivalent, aby bylo jasno, proč to slovo Anju překvapilo. „Zůstat u někoho na byt“ není výraz neobvyklý, venkovský, staromódní. Smederovo mluví nějakou jinou (balkánskou) řečí, Terzovovi mu občas nerozumí.

Podobně dále:

ANJA: ¿Ya ha terminado de acomodarse en la "recámara"? (Mo 98)

——. Už jste se zabydlel „*na bytě*“? (S 47)

——. Už jste se zabydlel ve „*světnici*“?

ÁNGELES: Hasta los rusos tienen más estatus que los coreanos. (Mo 136)

——. Dokonce i *Rusáci* mají lepší status než Korejci. (S 65)

——. Dokonce i *Rusové* mají lepší status než Korejci.

„Rusáci“ není příliš vhodná adaptace. Argentinci nemají hanlivý výraz pro Rusy jako třeba Španělé pro Francouze, historicky nemají důvod.

TERZOV: Me sorprende que tu hermana distinga una "g" de una "j". (Mo 97)

——. Udivuje mě, že tvoje sestra vůbec dokáže rozeznat „g“ od „j“. (S 47)

——. Udivuje mě, že tvoje sestra vůbec dokáže rozeznat „i“ od „y“.

Tady je to naopak naprostá neschopnost substituce. Terzov naráží na to, že „g“ a „j“ před „e“ a „i“ se ve španělštině vyslovuje stejně (jako české „ch“) a že mnozí hispánští mluvčí dělají ve slovech s těmito slabikami při psaní chyby. Překladatelka jen reprodukuje doslovný význam textu a nereprodukuje autorovu myšlenku.

„Nerozeznat g od j“ v češtině nic neříká. Vhodný český ekvivalent by byl třeba „že vůbec dokáže rozeznat ‘i’ od ‘y’“ (‘‘měkké ‘i’ od tvrdého’’), což je mimochodem v dnešní češtině ostudná pravda. Však na str. 49 *Skromnosti* stojí ‘‘To my věřte!’’

MYLNÁ INTERPRETACE SYNTAKTICKÝCH VZTAHŮ

Překladatelka se často nevyzná ve vztazích mezi větnými členy, a v případech skutečné dvojznačnosti není schopna nejasnost vyřešit kontextem, dramatickou situací nebo vztahy mezi postavami, jako hned v prvním příkladu:

ZIELINSKY: Te van a asignar a Davis (E 29)

——. Přidělí *ti Davise*. (H 96)

——. Přidělí *tě Davisovi*.

„Te van a asignar a Davis“ sice může znamenat „přidělí tě k Davidovi“ i „přidělí ti Davise“, ale v daném kontextu je možný jen první význam. Wilcox je podřízený Zielinskému, jestli Zielinsky odejde, Wilcox dostane nového šéfa, Davise.

MAGGIE: [...] me parece que te está faltando un poquito de tacto, con Jane. (E 151)

- . [...] zdá se mi, že *ji* chybí takt, *té Jane* (H 171)
 ——. [...] že *ti* chybí trochu taktu *vůči Jane*.

MYLNÁ INTERPRETACE SLOVESNÝCH TVARŮ

- DAVIS: Si tenías tanto problema en cubrirme me lo decías y listo. (E 133)
 ——. Když jsi měl tolik problémů s tím mě krýt, *tak mi to řekni* a hotovo. (H 160)
 ——. Jestli ti bylo tak zatěžko mě krýt, *tak jsi mi to měl říct* a hotovo.

DAVIS: Nadie te trató de imbécil, así que medí tus palabras.

ZIELINSKY: ¿Yo me tengo que medir?

DAVIS: Bueno, basta. (E 139)

DAVIS: Nikdo tě nepovažuje za idiota, *rozmyslím si, co jsi říkal*.

ZIELINSKY: *Takže ty si to budeš rozmyšlet?*

DAVIS: *To stačí.* (H 164)

D.: Nikdo tě nepovažuje za idiota, *takže si dávej pozor, co říkáš*.

Z: *Já si mám dávat pozor, co říkám?*

D: *Tak dost.*

Tady celý omyl vychází z nepochopení slovesného tvaru „medí“, což je případ argentinského *voseo*, kdy zdánlivé préteritum 1. osoby sing. („medí“) je imperativ 2. osoby sing.

MYLNÉ VÝZNAMOVÉ ASOCIACE

SMEDEROVO: " [...] y que el verde paño fuera [...] las colinas soleadas de la juventud ...
 Quiere olvidar su suerte [...] (Mo 122)

- . „[...] a přál si, aby se zelené plátno proměnilo [...] v *osamělé* kopce mladosti [...]
 Chtěl by zapomenout na svoje štěstí [...]" (59)

- . „[...] a přál si, aby se to zelené sukno [stolu v kasinu] proměnilo [...] ve *sluncem zalité/prosluněné* kopce mládí [...]
 Chce zapomenout na svůj úděl [...]"

"Soleado" nemá nic společného se „solo“, „sám“, jak si zjevně myslí Černá, ale se „sol“, „slunce“. Dále stůl v kasinu asi není potažen „plátnem“ (ostatně „paño“ není „plátno“) a postava nechce zapomenout na svoje „štěstí“, protože je nešťastná, později spáchá sebevraždu..

LEE OKAZU BUCKLEY: ¿Está señado? (E 71)

- . *Je podepsaný?* (H 122)

- . *Dostali jste na něj zálohu?* [na prodáváný obraz]

Překladatelka si asi plete „señar“, dát zálohu, se „seña“, znamení, stačilo se podívat do kteréhokoli slovníku.

DAVIS: ¿Tenemos o no tenemos un pacto de caballeros, eh? (E 135)

- . Máme dohodu nebo ne, *pánové?* (H 161)

- . Máme nebo nemáme *čestnou dohodu*, co?

Ustálené slovní spojení „pacto de caballeros“ není „dohoda pánů“, ale čestná dohoda (tedy dohoda mezi džetlmeny – caballeros)

MARCIA: ¿Tenés un pie de música? (Pá 224)

——. Máte *metronom*? (Pa 216)

——. Máš *hudební narážku*?

Marcia se ptá kamarádky tanečnice, jak ví, kdy má začít tancovat. Záměna narážky za metronom je stěží pochopitelná – snad asociací „pie“ (noha, chodidlo) s něčím, co stojí, jako metronom. Přitom stačilo se podívat na „pie“ do slovníku.

ARTURO: Pero Prefectura también va a presionar [...] que no hay constancia de desgaste del material. (Mo 113)

——. Ale prefectura také bude namítat, že [...] není *konstantní užívání materiálu*. (S 54)

——. Ale prefectura také bude namítat, že není *potvrzení o únavě [opotřebení] materiálu*. „Constancia“ je „potvrzení“, event. „důkaz“, a nemá nic společného s „constante“, „konstantní“.

NEZNALOST RŮZNÝCH VÝZNAMŮ HESLOVÝCH SLOV, PŘENESENÝCH VÝZNAMŮ, USTÁLENÝCH RČENÍ

LOURDES: ¿Tengo cara de estar loca [...]? (Pá 222)

——. *Mám snad ve tváři vepsáno šílenství?* (Pa 214)

——. *Vypadám jako blázen?*

"Cara" je „obličej“, „tvář“, ale ustálené rčení „tener cara de ...“ znamená prostě „vypadat jako“, „zdát se že ...“. (Takže „tiene cara de llover“, „vypadá to, že bude pršet“, by Černá přeložila jako „má to ve tváři vepsáno, že bude pršet“.)

ÁNGELES: Vos sabés que Arturo me lleva muchos años. (Mo 105)

——. *Vždyť víš, že jsme s Arthurem spolu už spoustu let.* (S 51)

——. *Vždyť víš, že Arthur je o hodně starší než já.*

Kromě neznalosti významu ustáleného rčení je tu nepozornost k dramatické situaci. Ángeles zde uznává, že asi neví všechno o Arturově životě z doby, než si ho vzala, protože on je o hodně starší. Replika v překladu Černé nedává smysl, protože kdyby tomu tak bylo, Ángeles by právě naopak o něm možná věděla vše.

MARÍA FERNANDA: No, no soy tu secretaria, ¿te das cuenta? ¿Lo tenés presente? (Mo 155)

——. *Hele, já nejsem tvoje sekretářka, uvědomuješ si to? Je tam?* (S 75)

——. *Ne, já nejsem tvoje sekretářka, uvědomuješ si to? Je ti to jasné?*

„Presente“ je sice „přítomný“, ale rčení „tener (algo) presente“ znamená „mít (něco) (jasně) na mysli“, „být si něčeho vědom“. Herečka v Komorní činohře se tomu snažila dát smysl tím, že dodala: „Je tam Lucie?“ Tím se ovšem nesmysl násobí, protože i kdyby originál takový výklad dovozoval, pak by osobní zájmeno nemohlo být „lo“ nýbrž „la“.

SAN JAVIER: Bueno, eso ahí anda, todavía. [...] Sí, ¿qué se le va a hacer! [...] Gajes del... (Mo 158)

——. *Dobře, tady je všechno v pořádku, zatím [...] Ano, jen ať... [...] Gáže...* (Mo 77)

——. *No, tamto ještě jde, zatím [...] Ano, co naděláme! [...] Riziko povo...*

„Gaje“ je sice „gáže“, ale ustálené, zde nedořečené rčení „gajes del oficio“, které si každý hispánský mluvčí automaticky doplní, neznamená „gáže povolání/řemesla“, ale „riziko povolání/řemesla“, prostě to, co přináší výkon povolání. Může to být i „radosti povolání“, ne ironicky, ale většinou ironicky (průšvihy, těžkosti). V podání Komorní činohry toto bylo změněno na „provize“, což ovšem taky vůbec neodpovídá originálu.

SMEDEROVO: To je jeho *pulsem*. (S 80)

——. To je *tím, že se mu třese ruka.*

Tady mi chybí stránka originálu, ale smysl je jasný. Anje se zdá, že písmo (falešného) dopisu od Terzova je divné, Smederovo odpovídá „es su pulso“. „Pulso“ je sice „puls“ (srdeční frekvence), ale taky „pevnost v ruce“ (třeba při kreslení).

RICHARD: Bueno, lo de ver el cuadro... es una manera muy cómica de referirse a la situación. (E 72)

——. Dobře, dívat se na obraz ... je podivný způsob *vztahovat se k situaci* ... (H 122)

——. No, podívat se na ten obraz je legrační způsob, *jak popsát/vyjádřit* situaci. Obraz je vybledlý, není na něm nic vidět.

MARCIA: Te ven rubia, y dicen: rica... (Pá 225)

——. Vidí, že jsi blondatá a hned si řeknou, *ta bude bohatá* (Pa 216)

——. Vidí tě blondatou a řeknou: *kočka* ...

„Rica“ ve vztahu k ženě či dívce hovorově neznamená „bohatá“, ale „kočka“, „kost“, „kus“. Může to znít i chytlavě.

DOSLOVNÝ PŘEKLAD

Doslovný překlad a neschopnost hledat funkční ekvivalenty postihuje zejména výrazy „¿por qué no?“, „bueno“ a „a ver“.

¿Por qué no?

„Por qué no + sloveso“ je ustálené rčení, které většinou neznamená „proč ne“, ale „což aby/abys/bychom ...“, „mohl/mohli bys/bychom/byste“, „měl/měli bys/bychom/byste“ a pod., nebo přímo imperativ. Vzpomeňme jen slavné výzvy prezidenta Huga Cháveze španělskému králi "Por qué no te callas?", která by se přeložila jako „Mlč!“, „Zmlkni!“, „Buď zticha!“, a nikoliv „Proč nemlčíš/nezmlkneš?“ (ovšem taky ne jako „Drž hubu!“, jak zaznělo v jednom českém médiu). Ta věta obletěla svět, někdo na to i složil senzační posměšnou písničku ve stylu španělského pasodoble s refrémem „¿Porqué no te callas?“.

WILCOX: ¿Por qué no nos fijamos qué tal están las habitaciones antes de ir a la recepción? (E 24)

——. *Proč se nepodíváme, jaké tu mají pokoje* ... (H 92)

——. *Měli bychom se podívat* [...]

LAETITIA: ¿Por qué no sacamos un crédito? (E 46)

——. *Proč si nevezmeme úvěr?* (H 106)

——. *Což bychom si vzali půjčku? Nemohli bychom si vzít půjčku?* a pod.

LAETITIA: ¿Por qué no me lo explica? (E 128)

——. *Proč mi to nevysvětlíte?* (H 157)

——. *Vysvětlil byste mi to? (Mohl byste mi to vysvětlit?)*

FINNEGAN: ¿Por qué no va y prueba suerte en la ruleta? (E 131)

——. *Proč neběžíte a nedokážete* vaše štěstí při ruletě? (H 158)

——. *Co kdybyste zkusil štěstí ... Měl byste zkusit štěstí ... Běžte a zkuste ...*

BETIANA: ¿Por qué no sacás la basura, Anabel? (Pá 246)

——. *Proč neskočíš dolů se smetím, Anabel?* (Pa 230)
 ——. *Vynesla bys smetí, Anabel?*

BRAD: ¿Por qué no se calla? (E 155)
 ——. *Proč nedržíš hubu?* (H 174)
 ——. *Bud'te zticha! – Že byste byla zticha?*

Bueno

"Bueno" na začátku odpovědi většinou neznamena „dobře“, ale je to dubitativní výraz, výraz váhání nebo rozpaků, nebo prostě vycpávka, která se nepřekládá. Česky „no“, „tak“, „tož“, „nu“ a pod.

RALPH: Bueno, lo que uno lleva, de vacaciones ... tarjetas de crédito ... (E 154)
 ——. *Dobře, co tak člověk vozí, na prázdniny ... kreditky ...* (H 174)
 ——. *No, co tak člověk vozí na dovolenou ... kreditky ...*

SUSAN: ¿Por dónde? ¿Vas a estar en este hotel?
 WILCOX: Bueno, depende de la patrulla, del día... (E 134)
 SUSAN: Kde? Budeš v tomhle hotelu?
 WILCOX: *Dobře, to záleží na tom, jak půjde šťára.* (H 161)
 ——. *No/Tak/No víš, to záleží na tom, jak budou (budeme mít) hlídky, který den.*

A ver, a ver si

Ustálené slovní spojení "a ver" není přímo spojeno s významem „vidět“, má různé významy, je to vybídnutí, nebo výraz výsměšného nesouhlasu („ale, ale“), překládá se různě, viz příklady.

MAGGIE: ¿A ver si me dicen esto mismo delante de mi marido, eh? (E 161)
 ——. *Uvidíme, jestli mi to řeknete přímo před mým mužem?* (H 178)
 ——. *Řeknete mi tohle před mým mužem? (tj. troufnete si?)*

MAGGIE: A ver si alguien me explica de qué se trata [...]. (E 161)
 ——. *Uvidíme, jestli mi někdo vysvětlí, o co tu jde [...]?* (H 178)
 ——. *Vysvětlí mi někdo laskavě, o co tu jde [...]?*

DAVIS: A ver, Wilcox, pásame el diario. (E 167)
 ——. *Uvidíme, dej mi ty noviny.* (H 181)
 ——. *Ty, Wilcoxi, podej mi ty noviny. (Nebo: Hele, Wilcoxi, podej mi ty noviny.)*

VÝZNAMOVÉ POSUNY: JINÝ SMYSL

(*RICHARD le hace señas de que corrija la invención*) (E 54)
 ——. (*RICHARD na ni posunkuje a opravuje její výmysl*) (H 111)
 ——. (*RICHARD na ni posunkuje, aby opravila svůj výmysl*)

FINNEGAN: No es para ella. (E 63)

- . *To není vaše věc.* (H 117)
 ——. *Nejsou pro ni.*
 Finnegan odpovídá na otázku novinářky, proč jeho manželka potřebuje peníze.
 Významový posun v překladu je těžko pochopitelný, navíc kontext je jasný.
- LAETITIA: Tu padre estará muerto para cuando la ecuación se pueda revelar. (E 67-68).
 ——. Tvůj otec *umře*, když tu rovnici *nebude moci prozradit*. (H 119)
 ——. Tvůj otec *už bude mrtvý*, až se ta rovnice bude moci zveřejnit.
- WILCOX: No voy a volver a verte. (E 142)
 ——. *Už ji nikdy nenajdu.* (H 166)
 ——. *Už se s tebou [raději] nesejdu.* (Nebo: nebudu scházet/vídat).
- EMMA: Quiero que choques el auto justo ahí. (E 145)
 ——. *Chtěla bych, abys zajel autem přímo k němu.* (H 168)
 ——. *Chci, abys naboural auto přímo tam.*
- JANE: Mirá si me hubieran entrado a robar a mí. (E 152)
 ——. *Koukni se, jestli nevykradli mně.* (H 172)
 ——. *Co kdyby byli vykradli mne?*
 Ví se, že nevykradli.
- MAGGIE: ¿Yo no puedo tener una cámara cara, acaso? ¿Qué es esto? (E 61)
 ——. *Můžu si vzít váš drahý foťák, co to znamená?* (H 78)
 ——. *Já nemůžu mít drahý foťák? Co to má znamenat?*
- ZIELINSKY: Nadie va a sospechar de él. No tiene un prontuario en la fuerza, como vos. (E136)
 ——. *Nikdo ho nebude podezírat. Neřeší věci silou jako ty.* (H 162)
 ——. *Nikdo ho nebude podezírat. Nemá zápis v trestním rejstříku u policie, jako ty. (nebo: Nevedou proti němu spis, jako proti tobě).*
 Davis, k němuž se obrací ZIELINSKY, sice pracuje u policie, ale má nějaký vroubek, asi bylo proti němu disciplinární řízení, vedou proti němu spis (prontuario). „Fuerza“ tady není „síla“, ale policejní sbor.
- ZIELINSKY Davis, ¿esto así no es "pato"? (E 164)
 ——. *Davisi, nejmenuje se to tady [ten motel] "Kachna"?*
 ——. *Davisi, není to takhle kachna? (neznamená tohle [tenhle znak] "kachna"?)*
 Jde o znakovou řeč)
- BETIANA: Pero, ¿pago la cuota con las expensas? (Pá 186)
 ——. *A já budu platit podíly na výdajích?* (Pa 191)
 ——. *A vstupné [do posilovny] je zahrnuto v poplatcích za správu domu? [domu, kde si chce najmout byt]*
- VOZ DE ANABEL: [...] porque te fuiste medio mal del proceso de ensayo. (Pá 207)
 HLAS ANABEL: [...] protože ti to na zkoušce šlo dost mizerně. (Pa 205)
 ——. [...] protože jsi odešla ze zkoušky nějak naštvaná.
- Súbitamente, ZIELINSKY lo toma por la cintura* (E 29)
ZIELINSKY ho najednou popadne za opasek (H 96)

ZIELINSKY ho náhle vezme kolem pasu

Překladatelka si plete „cintura“, pás (část těla), a „cintura“ jako část oděvu. Mohlo by se to zdát ambivalentní, ale když se uváží, že Wilcox je Zielinského milenec ...

MARÍA FERNANDA: Ya sé que está con otra. – SAN JAVIER: ¿Quién? (Mo 91)

——. Já vím, že má jinou. – SAN JAVIER: *Koho?* (S 44)

——. Já vím, že má jinou. – SAN JAVIER: *Kdo?*

San Javier nerozumí, kdo je ten, co má jinou.

SMEDEROVO: ... Usted sabe que es tuberculosis, ¿verdad? (Mo 99)

——. [k Terzovovi] Vy víte, *co to znamená* tuberkulóza, že? (S 48)

——. Vy víte, *že je to* tuberkulóza, že?

Doktor si myslí, že nemocný Terzov ví, co mu je. Navíc o dvě repliky dál Terzov říká „Ano, víme, že je to tuberkulóza“. Černá si tady plete spojku či uvozovací zájmeno *que* s tázacím zájmenem *qué*.

SMEDEROVO: Yo puedo salvarle la vida. Pero no le estoy haciendo ningún favor. (Mo 100)

——. Mohu vám zachránit život. Ale *nebudu vám posluhovat*. (S 49)

——. Mohu vám zachránit život. Ale *nedělám vám žádnou laskavost*.

Doktor bude léčit Terzova zadarmo, ale není to žádná laskavost, protože chce za to rukopis Terzovova románu, na kterém hodlá vydělat velké peníze.

TERZOV: Es humillante. (Mo 101)

——. To je tedy *překvapení*. (S 49)

——. To je *ponižující*.

ARTURO: Se mandan con todo a la impericia del piloto. Y como es un fletado a tiempo... (Mo 112)

——. Všechno dávají za vinu neodbornosti *kapitána*. A protože je to *rejdař*... (S 54)

——. Přičítají všechno nezpůsobilosti *lodivoda*. A jelikož je to *charter* (tedy charterová/smluvní plavba)...

SAN JAVIER: El exceso de trincado no se justifica en un viaje normal [...] (Mo 114)

——. Přepnutí plachet *nelze objasnit běžným způsobem*. (S 55)

——. Přepnutí plachet *nelze odůvodnit při běžné plavbě*.

SMEDEROVO: "[...] los héroes esparcidos inertemente, como otros absurdos pliegues de la tierra [...]" (Mo 124)

——. "[...] hrdinové *nečinní a roztěkaní*, jaké jiné absurdní záhyby země. (S 60)

——. "[...] hrdinové *bezvládně rozestí*, jako jiné/další absurdní záhyby země.

Řeč je o mrtvých bojovnicích, na bitevním poli.

ARTURO: No tengo nada contra los coreanos. Nada. Podés traerlos todo lo que quieras. (Mo 135)

——. Já proti Korejcům nic nemám. Nic. Můžeš *jim nosit, co chceš*. (S 65)

——. Já proti Korejcům nic nemám. Nic. Můžeš *je sem zvat/vodit, jak chceš*.

Plete si slovesa “traer” a “llevar”. Aby byl význam takový, jak ho přeložila, muselo by v originálu být “llevar” a “les”, nikoli “los”, čili “llevarles”.

LEANDRA: No, no, está bien. ¿Por qué simpática? – TERZOV: ¿Decepcionada? (Mo 141)

——. Ne, *no to tedy ne*. Proč milý? – TERZOV: Tak *zoufalý*? (S 68)

——. Ne, *ne, to je v pořádku (nebo: to je dobré)*. Proč milý? – TERZOV: *Zklamaná?*
Leandra se ptá Terzova, co soudí o (vášnivém) dopise, který mu napsala, myslela, že bude unesen.

LEANDRA: ¿Pudiste convencer a Graziano? ¿La leyó?. – SMEDEROVO: No. Acepté ver a los caballos. (Mo 143)

LEANDRA: Podařilo se ti přesvědčit Graziana? Četl to? – SMEDEROVO: Ne. *Souhlasil s tím, že se přijde podívat na koně.* (S 69)

LEANDRA: Podařilo se ti přesvědčit Graziana? Četl to? – SMEDEROVO: Ne. *Souhlasil jsem s tím, že se podívám na ty koně.*

Leandra neví, odkud má manžel peníze, ptá se jestli nakladatel Graziano přijal román, Smederovo na to, že ne, že on, Smederovo přijal, že se podívá na nemocné koně jedné bohaté rodiny, ač je lékař, ne zvěrolékař, a dostal zapláceno.

LEANDRA: Y te dejás humillar por egoísmo; te importa lo que él escribe porque creés que eterniza la desgracia de los tuyos... (Mo 144)

——. A ty se *necháš tím jeho sobectvím ponižovat*; tebe zajímá jen, *jestli píše*, protože věříš tomu, že *zvěční všechny ty ztráty v tvém...* (S 70)

——. A ty se *necháváš ponižovat ze sobectví*; záleží ti na tom, *co píše*, protože si myslíš, že *zvěčňuje neštěstí tvých lidí...*

Leandra mluví se Smederovem o jeho vztahu k Terzovovi. Tady jsou špatně i vidy (necháš, zvěční).

SMEDEROVO: [...] Tenés que escribirle a Anja. [...] Tenés que hacerte pasar por él y pedirle a Anja que envíe los borradores. (Mo 144)

——. [...] Musíš napsat Anje. [...] Musíš *to nějak zaonačit* a poprosit Anju, aby poslala koncepty. (S 69)

——. Musíš napsat Anje. [...] Musíš *se vydávat za něho* a požádat Anju, aby poslala ty koncepty.

ÁNGELES: [...] iba a venir San Gabriel Mártir y me iba a arrancar los dientes. Teníamos una tía abuela, Ágata, que tampoco tenía un solo diente [...] (Mo 148)

——. [...] přijde na mě *archanděl Gabriel* a vytrhá mi zuby. [...] Měli jsme jednu pratetičku Agátu, která *taky měla jenom jeden zub.* (S 71)

——. [...] přijde na mě *Svatý Gabriel Mučedník* a vytrhá mi zuby. [...] Měli jsme jednu pratetičku, Agátu, která *taky neměla ani jeden zub.*

SMEDEROVO: Las cosas no están bien... ANJA: Es él... ¿no es cierto? – SMEDEROVO: No, no. – ANJA: Vamos... *siempre es él.* SMEDEROVO: No, insisto, no. Él está muy bien. (Mo 163)

——.: Věci se nevyvinuly dobře... – ANJA: On... nebo ne? – SMEDEROVO: Ne, ne. –

ANJA: Ale tak už to konečně řekněte... *je to s ním pořád tak...* – SMEDEROVO: *Ne, já ho k ničemu nenutím.* Má se výborně. (S 79)

——.: Věci se nevyvinuly dobře... – ANJA: Je to on... že? – SMEDEROVO: Ne, ne. –

ANJA: Jen to řekněte ... *určitě je to on.* – SMEDEROVO: *Ne, opakuj, ne.* (Nebo: *Ne, znovu říkám, že ne.*) On se má dobře.

Terzov už umřel, Smederovo to nechce Anje říct, ale ona tuší, že ty špatné zprávy se týkají Terzova. Smederovo důrazně opakuje ("insisto"), že ne. Navíc to "siempre" "pořád" tady neznamená "pořád", jak si myslí Černá, ale "určitě", "přece jen". Taky v každém slovníku.

SMEDEROVO: "El agua / a la que desde ahora yo sobre / no tendrá tampoco / a mis hijos / que beban de ella." (Mo 179)

——. Voda / jíž se nyní *vysmívám* / nedostane ani / mé dcery a syny / kteří z *ní budou pít*." (S 87)

——. Voda / pro niž už budu přebytečný / nebude mít ani / mé syny a dcery / kteří by z ní pili."

Terzov „bude přebytečný“ pro tu vodu, protože bude mrtvý, a nezanechá za sebou ani děti, které by ji mohly pít.

LAETITIA: Tuve que hacerlo. (E 156)

——. *Musel* to udělat. (H 175)

——. *Musela jsem* to udělat.

VÝZNAMOVÉ POSUNY: OPAČNÝ SMYSL někdy vinou hrubé nepozornosti

RICHARD: Y ya no hay porcentaje que compartir con Ambush. (E 76)

——. A bude tam taky *porcento navíc*, který si budeme muset rozdělit s Ambusem. (H 125)

——. A už *nebudou procenta o který bychom se měli dělit* s Ambusem.

DONNIE: No soy un estúpido. (E 132)

——. *Jsem* blbec. (H 159) (dvakrát po sobě ve stejné replice)

——. *Nejsem* blbec.

MAGGIE: No, ¡no es por el embarazo! (E 161)

——. *Je* to kvůli tomu těhotenství (H 178)

——. *Ne, není* to kvůli tomu těhotenství.

JANE: ¿No ven que nada es gratis? (E 163)

——. Nevidíte, že *to je zadarmo*? (H 179)

——. Vidíte, že *nic není zadarmo (nic není jen tak)*?

MAGGIE: Uy, lo tengo vencido. (E 151)

——. Ty jo, *je pryč* [její pas]. (H 171)

Ježíš, mám ho prošlý.

Pas není pryč (nebyl ukraden), dvě repliky předtím Maggie řekla, že pas tam je!!!

ROSA: Noroeste (Pá 185)

——. Na severovýchod (Pa 191)

——. Na severozápad.

EMILIO: Nor-noroeste (Pá 185)

Na severo-severovýchod (Pa 191)

Na severo-severozápad.

SMEDEROVO: ... con las revueltas de los campesinos, en el oeste. (Mo 143)

——. ... s těmi revoltami na venkově, na východě. (S 69)

——. ... *na západě*.

TERZOV: [...] respondió Masha ruborizándose, y sin poder mirar el brazo ausente. (Mo 97)
 ——. [...] odpověděla Máša s uzarděním a *aniž by se dokázala vyvarovat pohledu* na jeho chybějící ruku. (S 47)
 ——. [...] odpověděla Máša s uzarděním, *aniž by se dokázala podívat* na jeho chybějící ruku (paži).

ÁNGELES: A lo mejor está saliendo gas. (Mo 117)
 ——. Možná, že *došel* plyn. (S 57)
 ——. Možná, že *uniká* plyn.

ANJA: Irene es mi hermana menor. (Mo 119)
 ——. Irena je moje *starší* sestra (S 57)
 ——. Irena je moje *mladší* sestra.

SAN JAVIER: No, no, está bien. (Mo 126)
 ——. Ne, ne, *to teda není v pořádku*. (S 61)
 ——. Ne, ne, *to je dobré*.

Tady si zas překladatelka asi nevšimla, že za tím druhým „no“ je čárka.

ARTURO: Yo tenía que negar esos premios, de alguna manera. (Mo 146)
 ARTHUR: *Nemohl jsem ty ceny tenkrát odmítnout, to v žádném případě ne*. (S 70)
 ——. Musel jsem *nějakým způsobem ty ceny zapírat (utajovat)*.
 Artur tehdy coby mladý revolucionář musel zapírat či tajit před kamarády „buržoazní“ ceny, které dostával na gymnaziu za dobrý prospěch.

ARTURO: Es todo muy, muy poco importante. (Mo 161)
 ——. Tohle všechno je moc, *moc důležité*. (S 78)
 ——. Tohle všechno je moc, *moc málo důležité*.

VÝZNAMOVÉ POSUNY VINOU NEPOCHOPENÍ DRAMATICKÉ SITUACE

ARTURO: ¿Le dijiste lo de la custodia de los chicos? (Mo 126)
 ——. Řeklas *jí* o tom *hlídání* dětí? (S 61)
 ——. Řeklas *mu* o tom *opatrovnictví* dětí?
 M. Fernanda a Alexander se rozvádějí, hádají se o děti.

SRA. PERROTTA: Estaba en la plaza, vino una chica joven y me pidió si no le veía la nena, que estaba en una hamaca.

ROMITA: Siempre hacen lo mismo. (In 17)

PANÍ PERROTOVÁ: Byla jsem na náměstí, přišla nějaká holka a *ptala se mě, jestli jsem neviděla* děvčátko v houpací síti.

ROMITA: Vždycky to dělají stejně. (Ne 22)

PANÍ PERROTOVÁ: Byla jsem na náměstí, přišla nějaká mladice a *poprosila mě, jestli bych jí nepohlídala* holčičku na houpačce.

ROMITA: Vždycky to tak dělají.

Dramatická situace je jasná: mladice se chtěla zbavit děcka (a taky zbavila). V překladu Černé pak replika Romity nedává smysl.

VÝZNAMOVÉ POSUNY: NESMYSL

SAN JAVIER: ... ¿Tenés el informe del perito? – ARTURO: Sí. Hay que hacerlo traducir y adjuntar copia de los tres artículos que te comenté de la Ley de la Navegación. (Mo 112)

SAN JAVIER: Máš ten posudek? – ARTURO: Ano. Musíme ho nechat přeložit a přiložit kopii těch *tří článků, kde jsou komentáře k Zákonu o gravitaci.* (S 54)

SAN JAVIER: Máš ten znalecký posudek? – ARTURO: Ano. Musíme ho nechat přeložit a přiložit kopii těch *tří článků Plavebního zákona (Zákona o plavbě), které jsem ti komentoval.*

LEE OKAZU BUCKLEY Pueden revisarlos. Billetes sin marcar. (E74)

——. Můžete si je přepočítat. *Nečíslované* bankovky (H 123)

——. Můžete si je zkontrolovat. *Neoznačené (neznačené)* bankovky.

Tedy bankovky bez tajného bezpečnostního označení. „Nečíslované bankovky“ je totální nesmysl, žádná bankovka nemůže být nečíslovaná aniž by byla na první pohled falešná.

FINNEGAN: Esa canilla es formidable, dará mucho que hablar. (E 158)

——. Tahle *cesta* je skvělá, *vydrží na dlouhý hovor.* (H 176)

——. Ten *kohoutek* je skvělý, *o tom se bude hodně mluvit.*

Vodovodní kohoutek v nějakém matematicko-fyzikálním experimentu. Záměna „kohoutku“ za „cestu“ je snad vysvětlitelná jen mimořádně nepozorným čtením – „camino“ místo „canilla“? Ale jak se např. z „fideos“ (nudlí) stanou „fazole“ (Ne 16) je záhadou.

LA VOZ DE WILCOX en off: Comíamos langostas [...] Chupaba la cáscara del animal, trataba de buscar algo que se comiera entre tanta... pata, y cáscara... (E 169-170)

WILCOXŮV HLAS zpoza scény: Dali jsme si langusty [...] *Vylízal jsem misky pro zvířata, hledal jsem něco k snědku mezi tolika nohama a miskama ...* (H 182) -

Jedli jsme langusty [...] Vysával jsem krunýř toho živočicha [langusty], hledal jsem, co by se dalo jíst mezi tolika nožkami a krunýři ...

OFF ÁNGELES: Había un fuego en la cajonera, con las herramientas. (Mo 145)

ÁNGELES ZPOZA SCÉNY: *Vyhořela krabice s nářadím.* (S 70)

——. *Jeden zapalovač byl v šuplíku, u nářadí.*

Kdyby byla shořela krabice s nářadím, nemohlo by být v originálu „un fuego“, ale „fuego“, bez členu. „Un fuego“ je prostě zdroj ohně, jako když se kuřák ptá někoho „máte oheň?“

MAGGIE: Yo tengo que entregar un parcial domiciliario el 18, y acá estoy, pidiendo jarritos en la conserjería. (E 49)

——. Já musím osmnáctého odevzdat *svůj podíl na bytě* a místo toho tady sháním *klíče* od recepčního. (H 108)

——. Já musím osmnáctého odevzdat *seminární/semestrální práci* a místo toho tady sháním *poháry* na recepci.

„Parcial domiciliario“ je semestrální/seminární práce, tedy na univerzitě. „Parcial“, částečný, protože to dává část celkové známky z přednášky. „Domiciliario“ protože se vypracovává doma, tedy ne prezenčně a často je to skupinová práce.

ÁNGELES: Un encendedor rojo que decía "Stop". (Mo 145)

——. Červený zapalovač, který *mluví a říká*: "Stop". (S 70)

——. Červený zapalovač, na *kterém je napsáno "Stop" (nebo: s nápisem "Stop")*.

Tady sloveso “decir” neznamená “říkat”, ale že něco je nějak označeno. Např. by se řeklo “un bus que dice Dejvická” tedy že je na něm napsáno Dejvická, ne že to vykřikuje kudy jede. A co kdyby se ten “mluvící” zapalovač měl použít při hře, jak by si s tím poradili režisér a rekvizitář? V Komorní činohře to vyřešili tak, že jeden herec vykřikoval “Já jsem zapalovač a říkám Stop Stop Stop ...” (!).

VOZ DE FINNEGAN: ... brote de viruela en las selvas de Tailandia... trastorno etiológico ... (E 146)

——. HLAS FINNEGANŮV: ... reakce, která má původ v neštovičném *zárodku ... etologický nepořádek* (H 168)

——. ... *epidemie neštovic ... etiologická porucha/anomálie*

Takže z epidemie se stává „zárodek“ a z etiologické anomálie, tedy anomálie v příčině/příčinách nemoci/nemoci se stává „etologický nepořádek“, porucha v chování živočichů. Co ten „zárodek“ měl asi za potíže s chováním?

UN GITANO: Sí. Lee directamente de las fuentes. Y se convierte [...] abraza fuertemente la causa [...] (In 15)

CIKÁN: Ano. Bude si číst přímo v pramenech. A přistoupí ke konverzi [...] . *obklopí se kasuistikou* [...] (Ne 21)

CIKÁN: Ano. Bude si číst přímo v pramenech. A přistoupí ke konverzi [...] . *přikloní se horlivě k té věci* [„kauze“ protestantismu]

Situační kontext: cikán prorokuje dívence, že tak dlouho bude bádát o protestantismu, až se horlivě přidá k této víře (této „kauze“). V překladu Černé to vypadá, jako by jí slibně předpovídal právnickou kariéru. Ustálený výraz „abrazar una causa“ přitom nemá nic společného s kasuistikou, nýbrž „stát se přívržencem něčeho“ (viz např. *Velký španělsko-český slovník* Dubského, heslo „abrazar“, význam 6).

VOZ DEL PADRE DE CECILIA ROVIRO (off): Y a los judíos, un alfabeto. Y a los griegos, otro. (Pá 260-261)

——. A Židům abecedu. A Řekům *cyrilici* (Pa 240)

——. *A Židům písmo. A Řekům jiné.*

Od kdy měli Řekové cyrilici?

VOZ DEL PADRE DE CECILIA ROVIRO (off): Lo buscaron en los intervalos de la música. (Pá 261)

——. Hledali ho v hudebních *pauzách* (Pa 240)

——. Hledali ho v hudebních *intervalech*.

Je zde zjevná narážka na pýthagorejce.

ÁNGELES: Salvo en el último piso, donde vive el portero. Con un cura protestante. (Mo 103)

——. Kromě posledního patra, kde bydlí vrátný. S jedním protestanským *mnichem*. (S 50)

——. [...] s jedním protestanským *knězem*.

NÁSLEDKY PRO REŽII A HERCE

ANABEL: Sí, dale que ya empieza. Seguí la bolita saltarina. (Pá 243)

——. Jo, dělej, už to začíná. *Zpívej tu o skákací kuličce.* (Pa 228)

——. [...] *Sleduj tu skákavou kuličku* [toho přístroje, karaoke, aby věděla, kdy má začít zpívat]

Poctivý režisér, kterému by nedošlo, že tady asi přeskočilo autorovi nebo překladatelce, by třeba honem hledal nějakého muzikanta, aby mu složil *ad hoc* písničku o „skákací kuličce“.

Suena el teléfono. San Javier se sobresalta. (Mo 150)

Zazvoní telefon. San Javier se vyděsí. (S 73)

Zazvoní telefon. San Javier sebou trhne.

Při tom, jak překládá Černá tuto scénickou poznámku, by to herec musel zahrát jinak.

Mientras se oye la música (...) el clima se enrarece sin que en realidad ocurra demasiado.

(Mo 167-168)

Zatímco hraje hudba (...) atmosféra se zklidní, aniž by se na scéně něco zvláštního stalo.

(S 81)

Zatímco hraje hudba (...) atmosféra začne být nějak napjatá, aniž by se na scéně něco zvláštního stalo.

Tato scénická poznámka v překladu Černé podává právě opačnou informaci režisérovi i hercům. Herci v Komorní činohře vskutku zahráli scénu podle toho, žertovně, odlehčeně.

Vcelku lze říci, že mnoho míst v těchto překladech klade značné nároky na režii i na herce, kteří se snaží dodat pomateným replikám nějaký smysl.